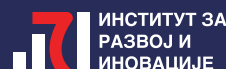

БУЏЕТСКА ИЗДВАЈАЊА ЗА ОМЛАДИНУ И ОРГАНИЗОВАЊЕ ОМЛАДИНСКОГ СЕКТОРА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

 Funded by
UK Government

Western Balkans
Democracy Initiative

ПРЕДГОВОР

Ово истраживање пружа податке о издвајањима јединица локалне самоуправе за младе, те анализира организовање омладинског сектора и институција које се баве младима на локалном нивоу. На основу обима прикупљених података – 133 јединице локалне самоуправе, 84 канцеларије за младе и 125 омладинских организација, верујемо да ова студија представља до сада најобухватније истраживање поменутих питања која се тичу младих и да ће представљати чврсту полазну основу за даљу анализу питања везаних за омладинске политике.

Намера је да се ови подаци представе како доносиоцима одлука и кључним субјектима у омладинском сектору, тако и широј јавности, медијима и државним и недржавним актерима. Надамо се да ће податке користити широка коалиција актера која би тада могла представити решења о томе како унапредити положај младих у Републици Србији.

Ова анализа је реализована у оквиру програма за Србију Вестминстерске фондације за демократију (WFD), а израдио ју је тим Института за развој и иновације – ИРИ.

WFD је британска јавна институција посвећена подршци демократије широм света. У августу 2018. године WFD је покренуо нову трогодишњу регионалну иницијативу за Западни Балкан под називом „Демократска иницијатива за Западни Балкан“. Иницијативу финансира Фонд за спречавање конфликта, стабилност и сигурност (CSSF) британске владе.

ОДРИЦАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТИ

Истраживачки ставови и закључци изражени у овој студији представљају ставове аутора/ки, те не представљају званичне ставове и мишљења Вестминстерске фондације за демократију (WFD) и Фонда за спречавање конфликта и подршку стабилности и безбедности (CSSF) владе Уједињеног Краљевства.

Жељка Пантелић

Представница програма
Вестминстерске фондације за демократију у Србији

РЕЧ ЗАХВАЛНОСТИ ПАРТНЕРИМА

Овим путем се захваљујемо Кабинету председника Владе Републике Србије и представницима омладинског сектора, уз чију подршку прикупили податке о издвајањима за младе и организовање омладинског сектора.

Оваква подршка је допринела томе да ово истраживање буде најобухватније спроведено истраживање на тему буџетских издвајања за младе на нивоу јединица локалне самоуправе у Републици Србији до сада.

Желимо да наставимо са подршком мрежи партнера која посвећено и истрајно ради на даљем развоју предлога политика и мера посвећених младима у циљу трајног побољшања положаја младих у Републици Србији.

Бојана Миковић,

програмска менаџерка

Вестминстерске фондације за демократију у Србији

Ненад Јевтовић,

главни истраживач на пројекту и

директор Института за развој и иновације

САДРЖАЈ

О АНАЛИЗИ страна 1

РЕЗИМЕ страна 2

I ПОГЛАВЉЕ:

БУЏЕТСКА ИЗДВАЈАЊА ЗА МЛАДЕ страна 5

1. О издвајањима јединица локалне самоуправе за омладину страна 6

- Који подаци су анализирани и у ком периоду?
- За колико ЈЛС су прикупљени подаци и да ли су јавно доступни?
- Колико се средстава планира буџетом за спорт и омладину, и шта нам то говори?
- Колики су расходи за омладину, и колико је то у односу на укупне буџете ЈЛС?
- Да ли су ЈЛС способне да потроше планирана средства из буџета за младе?

2. Учени примери добре и лоше праксе страна 9

3. Препоруке о обиму и квалитет издвајања за младе на локалу страна 10

4. Пожељне карактеристике издвајања за младе на нивоу ЈЛС страна 10

II ПОГЛАВЉЕ:

РАД КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ страна 11

1. О раду Канцеларија за младе страна 12

- Колико је Канцеларија за младе одговорило?
- Колико ЈЛС има израђен Локални акциони план за младе?
- Колика су просечна издвајања ЈЛС за спровођење ЛАП?
- Ко ради у КЗМ?
- Да ли постоји сарадња КЗМ са ЈЛС и институцијама од значаја за младе?
- Да ли КЗМ сарађују са Националном службом за запошљавање и НВО?
- Које услуге и сервисе су КЗМ развиле у последње 3 године у сарадњи са Институцијама од значаја за младе
- Постојање и рад Савета за младе
- О капацитетима КЗМ за надгледање средстава која додељују и укључености младих
- Како се финансирају КЗМ и колики су им буџети?

САДРЖАЈ

2. Уочени примери добре и лоше праксе страна 14

3. Препоруке о унапређењу рада КЗМ страна 15

4. Пожељне карактеристике локалне Канцеларије за младе и окружења у коме функционише страна 16

III ПОГЛАВЉЕ:

РАД ОМЛАДИНСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА НА ЛОКАЛУ страна 17

1. О раду омладинских организација страна 18

- Колико је омладинских организација одговорило?
- О Локалном акционом плану за младе
- О сарадњи омладинских организација са институцијама од значаја
- Омладинске организације о Савету за младе
- О удруживању омладинских организација
- Број корисника програма омладинских организација
- Како се финансирају омладинске организације и колики су им буџети
- Када се расписују јавни конкурси ЈЛС и који буџетски корисници додељују средства?
- Да ли постоје неискоришћени ресурси у ЈЛС који би били коришћени за програме усмерене ка младима?

2. Уочени примери добре и лоше праксе страна 22

3. Препоруке о унапређењу рада омладинских организација страна 23

4. Пожељне карактеристике локалне омладинске организације и локалног организовања страна 24

О АНАЛИЗИ

Анализа која следи је припремљена да представља основ за креирање економских политика и давање смерница јединицама локалне самоуправе, а све у циљу бољег функционисања омладинског сектора на локалном нивоу и повећања обима и квалитета издвајања за младе из локалних буџета.

У анализи су обрађени подаци из одлука о буџету ЈЛС, завршних рачуна ЈЛС и извештаја о извршењу ЈЛС, и то за 2018. или 2019. годину са тежњом да подаци буду из 2019. године. Такође, у сврху истраживања припремљене су две анкете које су послате свим Канцеларијама за младе и омладинским организацијама на територији Републике Србије и односиле су се на прикупљање података о функционисању омладинског сектора из угла Канцеларија за младе и омладинских организација на локалном нивоу. Сprovedени су и интервјуи са представницима омладинског сектора како би се разумело функционисање омладинског сектора и што квалитетније прикупили подаци кроз анкете.

Анализа је подељена у три поглавља:

1) Буџетска издвајања за младе, где су анализирана издвајања за младе на основу доступних докумената о планираним и извршеним средствима локалних буџета, као и кроз анализу програмског дела буџета. Број анализираних буџета ЈЛС указује да се закључци овог дела анализе могу сматрати репрезентативним;

2) Рад Канцеларија за младе, где су анализирани рад и организациона структура КЗМ широм Републике Србије, као и обим и квалитет сарадње КЗМ и других институција и омладинских организација на локалу. Број анализираних КЗМ указује да се закључци овог дела анализе могу сматрати репрезентативним;

3) Рад омладинских организација, где су анализирани сарадња са институцијама и представницима ЈЛС, број корисника, начини финансирања и неискоришћени потенцијали на локалу. Број анализираних омладинских организација као и њихова географска распоређеност указује да се закључци овог дела анализе не могу сматрати репрезентативним;

Структура сваког од поглавља је организована кроз четири нивоа:

- 1) Обрада сакупљених података;**
- 2) Уочени примери добре и лоше праксе;**
- 3) Препоруке о унапређењу;**
- 4) Пожељне карактеристике праксе на локалу (модел идеалних типова).**

РЕЗИМЕ

Подаци о извршењу буџета су јавно доступни код 40,6% ЈЛС, док у случају осталих ЈЛС нису јавно доступни. Дигитална форма у којој су подаци објављени углавном није задовољавајућа.

На основу буџета посматраних ЈЛС у 2018. или 2019. години средства која су планирана за спорт и омладину су износила у просеку 90,1 милион динара по ЈЛС. Два града која представљају екстреме у издвајању средстава за спорт и омладину су Београд (око 1,8 милијарди) и Нови Сад (око милијарду), и ако посматрамо издвајања без ова два града просечна издвајања су 70,1 милион динара по ЈЛС.

Од укупних средстава која се опредељују за спорт и омладину, највећи део се издваја за спорт, па у просеку ЈЛС на младе потроше свега око 3,2 милиона динара, што представља у просеку 0,14% од укупних извршених расхода посматраних 133 ЈЛС. Када се подаци о извршењу издатака за омладинске политике ставе у однос са укупним извршеним издацима буџета ЈЛС добија се показатељ колики део буџета се издваја за младе, и ЈЛС које издвајају далеко више од просека су ужичка општина Севојно (4%), Ивањица (2,85%), нишке општине Палилула (2,23%) и Пантелеј (1,18%). Општине и градове који су далеко испод просека не би требало посебно издвајати јер чак 76 од посматраних 133 ЈЛС уопште не издваја средства за младе тј. омладинске политике. Извршење средстава за програм 14 – Развој спорта и омладине, је у посматраним ЈЛС у 2018. или 2019. години износило у просеку 87,4%, што указује да се планирана буџетска средства не потроше у целини.

Као примери добре праксе у погледу апсолутних буџетских издвајања за младе издвајају се пре свега четири највећа града и универзитетска центра у Србији – Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац а поред њих ту је и Панчево. Ипак, требало би посматрати ширу слику и издвајања за младе тј. омладинске политике гледати као проценат буџета ЈЛС, као способност ЈЛС да планирана средства изврши као и кроз доступност података и структуре података широј јавности што је законом и гарантовано. Имајући све ово у виду као најбољи пример праксе издвајају се општине Ивањица и Севојно, као и нишка општина Пантелеј.

Од посматраних 84 ЈЛС, чије су Канцеларије за младе анкетиране, у њих 56 (67%) постоји израђен Локални акциони план за младе (ЛАП), док у 28 ЈЛС (33%) не постоји израђен ЛАП. Просечна издвајања за реализацију ЛАП за младе су износила око 2,7 милиона динара.

Такође би требало нагласити да је просечан износ издвајања од око 2,7 милиона последица високих издвајања појединих општина и градова који подижу просек и те ЈЛС су: Зрењанин, Лесковац, Нови Пазар, Ниш, Нови Сад, Рума и Обреновац. Као негативни примери висине издвајања поготову у односу на величину ЈЛС и буџета се могу навести: Крагујевац, Ужице, Зајечар, Чачак и Суботица. Од укупно 125 анкетираних организација 31 је рекла да ЛАП није донесен на транспарентан начин у коме би учествовали млади и омладинске организације.

У око половини од испитаних КЗМ раде стално запослени у пуном радном времену. О сарадњи са НСЗ се изјаснило 73 КЗМ од укупно 84 које су посматране. Од оних које су се изјасниле њих 71% сарађује са НСЗ, а 29% не сарађује. КЗМ сарађују и са невладиним организацијама, а то није случај само код општина Барајево, Сурчин, Нови Кнежевац, Рековац, Србобран, Сремска Митровица, Владичин Хан и Житиште. КЗМ сарађују углавном са ЈЛС, Министарством омладине и спорта, МУП, НСЗ, локалним школама и факултетима, те Црвеним крстом.

Код већине КЗМ основни извор финансирања су локални буџети, док само њих 8 као компоненту у финансирању имају средства европских фондова, и то су: Владичин Хан, Нови Пазар, Нова Варош, Лозница, Крагујевац, Кнић, Кикинда и Голубац. Средства од међународних донатора попут амбасада у свом буџету има свега 6 КЗМ. Дobar пример у погледу финансирања представљају КЗМ из Ивањице, Нове Вароши и Пријеполја које преко 20% средстава прикупљају пријавама на конкурсе код међународних донатора.

У 56% од 84 испитане ЈЛС постоји Савет за младе. Оно што представља проблем јесте да постоје ЈЛС у којима млади нису или су само формално укључени у рад овог тела, а такви примери су: Барајево, Босилеград и Деспотовац. Највећи проблем у раду Савета за младе, када он уопште постоји у ЈЛС, јесте што он истински не функционише и то се види кроз састајање овог органа који се углавном не састаје или се састанци одржавају једном годишње. Позитивни примери рада овог органа су: Житиште, Шабац, Ниш, Краљево и Обреновац.

Готово све омладинске организације наводе да имају сарадњу са институцијама од значаја за младе попут школа, центара за социјални рад, полиције, итд. Међутим када се анализирају изабране институције попут Националне службе за запошљавање (НСЗ) само 39 од 125 анкетираних сарађује са НСЗ и то кроз пројекте и активности које се углавном односе на подизање запошљивости младих.

Омладинске организације на локалу се углавном удружују око наступа на локалном и националном нивоу, и то је рекло око 80% оних које су одговориле на ово питање. За заједнички наступ на међународном нивоу или кроз заједничку платформу удружује се њих 60%. Позитиван пример удруживања локалних омладинских организација на свим нивоима су оне из Новог Сада.

Број особа који је директно учествовао на програмима анкетираних омладинских организација у последње три године је износио око 286 хиљада, од тога 158 хиљада жена и 128 хиљада мушкараца.

Највећи број омладинских организација, њих 69 од 125 анкетираних, своје програме и пројекте финансира углавном пројектно што је временски ограничено, док само њих 8 програмски финансира пројекте, што значи да нису временски ограничени.

Приходе из буџета имају 74 организације, и ти приходи износе у просеку 31% од укупног буџета организације. Приходе из Републичког или Покрајинског буџета има 57 организација, и то је у њиховом случају у просеку чинило 28% од буџета. Оних које примају средства од међународних донатора је било 48, и њима су та средства чинила 60% буџета.

У око 90% пристиглих одговора анкетиране омладинске организације се слажу да постоје просторни, људски, организациони и институционални ресурси који би могли бити коришћени за развој програма усмерених ка младима.

**I ПОГЛАВЉЕ:
БУЏЕТСКА
ИЗДВАЈАЊА
ЗА МЛАДЕ**

1. О ИЗДВАЈАЊИМА ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ЗА ОМЛАДИНУ

Који подаци су анализирани и у ком периоду?

Циљ овог дела истраживања је био да се на бази јавних докумената анализирају издвајања за младе на нивоу јединица локалне самоуправе (у даљем тексту ЈЛС). Документи коју су посматрани јесу одлуке о буџету ЈЛС које представљају план трошења средстава из локалних буџета, а такође су анализирани и документи који говоре о извршењу планираних средстава и то завршни рачуни градова и општина и извештаји о извршењу.

Анализирана су издвајања за спорт и омладину кроз програм 14. како је то предвиђено програмском структуром расхода и програмске активности/проекти са ознаком 1301. Како се ова издвајања односе на спорт и омладину истраживачи су за сваку од посматране 133 ЈЛС раздвајали издатке на оне за спорт и оне за омладину како би се посебно анализирали издаци за омладину, што је и циљ ове анализе.

Посматрани су подаци за 2018. или 2019. годину, тј. последњи доступни подаци за сваку ЈЛС која је посматрана.

За колико ЈЛС су прикупљени подаци и да ли су јавно доступни?

У овом истраживању прикупљени су и анализирани подаци за 133 јединице локалне самоуправе у Србији, а укупан број ЈЛС износи 175 (без ЈЛС на АП Косово и Метохија). Из ових бројева закључује се да су анализирана буџетска издвајања за 76% ЈЛС. Уколико се Град Београд посматра као целина без посебног сагледавања појединачних општина анализирано је 84% од укупног броја потенцијалних субјеката ове анализе.

Подаци о извршењу буџета су јавно доступни код 40,6% ЈЛС, док у случају осталих ЈЛС нису јавно доступни, па самим тим није могуће анализирати ни издвајања за младе. Ово објашњава случај да се студије до сада нису бавиле истраживањем података на великом броју ЈЛС већ су то радиле на узорку као студија коју је спровела 2019. године Фондација Ана и Владе Дивац за 21 општину.

Као позитивни примери јавне доступности и читљивости података у форми погодне за анализу и обраду који је категорисан као „Изузетан“ издвајају се Пирот и Сомбор, док се као потпуно негативан пример може навести Крушевац чији подаци су означени категоријом „Веома лош“.

Подаци свих ЈЛС који су прикупљени кроз ово истраживање категорисани су кроз 5 категорија како би то представљало основ за давање смерница ка тим ЈЛС да унапреде доступност и читљивост буџетских података. Посебно треба дати смернице ЈЛС које немају доступне податке тј. документе о Одлуци о буџету општине или града и документа о извршењу средстава да објаве те податке, што им је и законска обавеза.

Колико се средстава планира буџетом за спорт и омладину, и шта нам то говори?

На основу буџета посматраних 133 ЈЛС у 2018. или 2019. години средства која су планирана за спорт и омладину су износила у просеку 90,1 милион динара по ЈЛС. Два града која представљају екстремне у издвајању средстава за спорт и омладину су Београд (око 1,8 милијарди) и Нови Сад (око милијарду), и ако посматрамо просечна издвајања ЈЛС без Града Београда и Града Новог Сада просечна издвајања су 70,1 милион динара по ЈЛС.

Како сам апсолутни износ издвајања за спорт и омладину сам по себи не говори превише, потребно је посветити се питањима колико је од планираних средстава за спорт и омладину опредељено за омладину, колико се од планираних средстава изврши, као и колики је процентуални удео средстава за спровођење омладинских политика у укупном буџету ЈЛС јер се тиме добија могућност поређења ЈЛС и избегавају погрешни закључци услед различите величине ЈЛС и њихових буџета.

Пример који илуструје претходно наведено јесте пример Куле. Наиме, у овој општини је кроз Предлог буџета за 2019. годину за програм 14. Развој спорта и омладине издвојено чак 386 милиона динара, што је ову не тако велику ЈЛС ставило на 6. место по планираним издвајањима у посматраних 133 ЈЛС у овом истраживању. Међутим, када се даље анализирају подаци, види се да је за омладинске политике издвојено и извршено свега 2 милиона динара што представља само 0,14% од укупних буџетских расхода ове општине. Поред овога, само је око 55% од планираних средстава од 386 милиона динара успело да се реализује, а све услед слабе реализације највећег пројекта у оквиру Програма 14. Развој спорта и омладине – изградње спортско рекреативног центра у Кули. Такође, треба приметити да је и поред овога општина Кула на високом месту по извршеним расходима за спорт и омладину, али се они не односе на омладинске политике, и последица су тренутног инфраструктурног пројекта који се спроводи.

Колики су расходи за омладину, и колико је то у односу на укупне буџете ЈЛС?

До података о томе колико се на годишњем нивоу потроши на младе из буџета ЈЛС долази се тако што се посматра извршење оних буџетских линија које се односе на омладинске политике. Тако се анализом дошло до закључака да у просеку ЈЛС на младе потроше око 3,2 милиона динара, што представља у просеку 0,14% од укупних извршених расхода посматраних 133 ЈЛС. Да поређење буде јасније, просечна ЈЛС у Србији за младе тј. омладинске политике из буџета издваја хиљадити део.

Посматрано у апсолутном износу Град Нови Сад издваја највише за омладинске политике и то око 135 милиона динара, док је Град Београд на другом месту са 73 милиона динара, а следе Ниш, Ивањица и Лесковац.

Када се подаци о извршењу издатака за омладинске политике ставе у однос са укупним извршеним издацима буџета ЈЛС добија се показатељ колики део буџета се издваја за младе, и то како је претходно наведено је у просеку износило 0,14%, али се издвајају примери који су далеко више од просека и то су редом ужичка општина Севојно (4%), Ивањица (2,85%), нишке општине Палилула (2,23%) и Пантелеј (1,18%). Оне који су далеко испод просека не би требало посебно издвајати јер чак 76 од посматраних 133 ЈЛС уопште не издваја средства за младе тј. омладинске политике.

Такође, треба нагласити да се за Програм 14. Развој спорта и омладине издваја у просеку око 4,1% по ЈЛС у посматраних 133 ЈЛС, али да готово целокупан износ тих средстава одлази на спорт, и у томе предњаче: пожаревачка општина Костолац, Бела Црква, Кула, Врбас, Блаце, Вршац, Уб и Сурдулица. Примера ради, у Костолцу се 18,7% од извршених средстава издваја за спорт, а за омладинске политике се средства уопште не издвајају.

Да ли су ЈЛС способне да потроше планирана средства из буџета за младе?

О неспособности ЈЛС да добро планирају и изврше средства планирана буџетом говори и број ребаланса општинских буџета током године. Ово је дуготрајни проблем који показује мањак аналитичких капацитета у оквиру ЈЛС и прелива се на планирање и извршење средстава планираних за спорт и омладину, и посебно омладину што је у фокусу овог истраживања. О немогућности квалитетног планирања и извршења говори то да неке ЈЛС доносе по више од три ребаланса буџета у току једне фискалне године.

Извршење средстава за програм 14 – Развој спорта и омладине, је у посматраним ЈЛС у 2018. или 2019. години износило у просеку 87,4%, што указује да се планирана буџетска средства не потроше у целини, већ да део остаје неискоришћен и преноси се у следећу годину. Уколико се посматрају само средства опредељена за омладинске политике, извршење је још слабије и износи око 78%, што значи да се у просечној посматраној ЈЛС око петине средстава опредељених за младе не потроши. Као позитиван пример се поново издваја Ивањица, чије је извршење готово 5 пута веће од планираног, што јесте позитиван пример издвајања за младе, али треба бити опрезан и поставити питање некавалитетног планирања средстава. Позитивни примери су и Кула, Пирот, Смедерево, Шид и Град Београд где је сваки буџетиран износ и потрошен, па извршење износи 100%. Негативни примери су бројни, али у потпуном неизвршењу средстава предњаче: Бојник, Баточина, Град Вршац, Кладово и Мало Црниће.

2. УОЧЕНИ ПРИМЕРИ ДОБРЕ И ЛОШЕ ПРАКСЕ

Као примери добре праксе у погледу апсолутних буџетских издвајања за младе издвајају се пре свега четири највећа града и универзитетска центра у Србији – Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац а поред њих ту је и Панчево. Ипак, требало би посматрати ширу слику и издвајања за младе тј. омладинске политике гледати као проценат буџета ЈЛС, као и способност ЈЛС да планирана средства изврши као и кроз доступност података и структуре података широј јавности што је законом и гарантовано. Имајући све ово у виду као најбољи пример праксе издвајају се општине Ивањица и Севојно, као и нишка општина Пантелеј. Поред највишег релативног издвајања за младе у односу на укупан буџет, ове општине су у потпуности извршиле планирана средства и у оквиру Програма 14 – Развој спорта и омладине средства су равномерно распоређена, а не као у већини ЈЛС у Србији где се највећи део средстава из овог програма издваја за спорт, а науштрб омладинских политика.

Посебно би било корисно при доношењу мера економске политике посматрати случај нишких градских општина Палилула и Пантелеј, где Пантелеј представља један од примера добре праксе издвајања и извршења средстава за младе, а Палилула иако има добре параметре укупних издвајања за младе не извршава добро средства и у 2018. и не испуњава захтеве транспарентности информација о извршењу буџета. Ове општине је добро посматрати јер представљају природни експеримент у погледу тога да су културни, социолошки и бројни други фактори исти, а да је крајњи резултат фискалне политике ка младима значајно различит.

3. ПРЕПОРУКЕ О ОБИМУ И КВАЛИТЕТ ИЗДВАЈАЊА ЗА МЛАДЕ НА ЛОКАЛУ

1. Да постоји загарантован минимум издвајања за омладинске политике од 3% који важи за сваку ЈЛС, што треба постићи кроз смернице које би биле послате ка ЈЛС;
2. У кратком року је потребно израдити универзални формулар који би ЈЛС месечно попуњавале а који би садржао питања о планираним и извршеним средствима за младе, као и о програмским и пројектним активностима које су планиране из тих средстава. На основу ових података који би били прикупљени могле би се креирати смернице са невеликим временским закашњењем и тиме у току године унапредило планирање, извршење и структура извршења за младе;
3. Потребно је израдити дубинску компаративну студију о нишким општинама Пантелеј и Палилула како би се открили разлози успешног и неуспешног планирања и извршења буџетских средстава. Такође, потребно је анализирати позитивне параметре и активности општина Ивањица и Севојно у погледу фискалних издвајања за младе и користити их као примере добре праксе;
4. Да се у буџету ЈЛС аналитички раздвоје издвајања за спорт од издвајања за младе тј. омладинске политике, што је у кратком року тешко постићи јер је потребна промена одређених законских решења, и ово треба да представља дугорочни циљ;
5. Као крајња препорука у дугом року се види формирање истраживачке јединице за праћење обима и квалитета издвајања за младе у оквиру Министарства за омладину и спорт која би креаторе економске политике на редовном нивоу обавештавала о подацима и предлагала конкретне смернице о обиму и квалитету издвајања за младе у свакој од ЈЛС у Републици Србији.

4. ПОЖЕЉНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ИЗДВАЈАЊА ЗА МЛАДЕ У ЈЛС

1. ЈЛС издваја минимално 3% од укупних расхода за омладинске политике, и подаци о издвајањима су јавно доступни кроз објављен Завршни рачун;
2. Половину од планираних средстава ЈЛС извршава преко државних институција, а другу половину путем јавних конкурса на транспарентан начин додељује омладинским организацијама, како би се на најбољи начин изашло потребама младих у тој ЈЛС;
3. Аналитички капацитети у планирању средстава и њиховом извршењу су такви да извршење планираних средстава не би требало да буде испод 95%;
4. ЈЛС кроз конкурсе подстиче суфинансирање пројеката како би се омладинске организације активирале у тражењу алтернативних фондова и канала финансирања

**II ПОГЛАВЉЕ:
РАД КАНЦЕЛАРИЈА
ЗА МЛАДЕ**

1. О РАДУ КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ

Циљ: Колико је Канцеларија за младе одговорило?

У циљу анализе рада и организовања Канцеларија за младе (КЗМ) прикупљена су 84 јединствена одговора КЗМ из 84 јединице локалне самоуправе (ЈЛС). Упитник су попуњавали представници КЗМ и давали су одговоре везане за општину или град у ком је КЗМ смештена.

Колико ЈЛС има израђен Локални акциони план за младе?

Од посматраних 84 ЈЛС у њих 56 (процентуално гледано у 67%) постоји израђен Локални акциони план за младе (ЛАП), док у 28 ЈЛС (33%) не постоји израђен ЛАП. У 80% случајева представници КЗМ су се изјаснили да је ЛАП донесен транспарентно и да су у процесу учествовали млади и организације које се баве младима, док одговори њих 17% су то негирани, а 3% КЗМ се нису изјаснили по овом питању.

Колика су просечна издвајања ЈЛС за спровођење ЛАП?

Просечна издвајања за реализацију ЛАП за младе су износила око 2,7 милиона динара, с тим да треба нагласити да је ово просек оних ЈЛС које уопште имају ЛАП за младе и чији представници су дали одговоре на ово питање. Такође би требало нагласити да је просечан износ издвајања од око 2,7 милиона последица високих издвајања појединих општина и градова који подижу просек до поменутих 2,7 милиона и те ЈЛС су: Зрењанин, Лесковац, Нови Пазар, Ниш, Нови Сад, Рума и Обреновац. Као негативни примери висине издвајања, поготову у односу на величину ЈЛС и буџета се могу навести: Крагујевац, Ужице, Зајечар, Чачак и Суботица.

Ко ради у КЗМ?

У око половини од испитаних КЗМ раде стално запослени у пуном радном времену, док у осталим случајевима у КЗМ раде волонтери, или уопште нема запослених, или ради неко из општинске управе коме то није примарни посао, такође раде запослени по уговору о делу на краћи период или неки од других облика који представља нестално запослење и примарни фокус није рад у КЗМ.

Да ли постоји сарадња КЗМ са ЈЛС и институцијама од значаја за младе?

Готово сви анкетирани представници су се изјаснили да постоји сарадња координатора КЗМ са представницима општине тј. структура унутар општине сем у случају општине Стара Пазова, где она не постоји. Иста ситуација се бележи и у односу КЗМ и институција од значаја за младе попут школа, центара за социјални рад, полиције, културног центра, итд. где су се сви анкетирани изјаснили да имају сарадњу са поменутиим установама сем општине Сурчин.

Да ли КЗМ сарађују са Националном службом за запошљавање и НВО?

О сарадњи са НСЗ се изјаснило 73 КЗМ од укупно 84 које су посматране. Од оних које су се изјасниле њих 71% сарађује са НСЗ, а 29% не сарађује. Као што је и очекивано услед улоге НСЗ, сарадња се одвија кроз активности које подстичу запошљавање младих (попут обука, радионица за писање радних биографија), размену информација о пројектима, организовања локалног сајма запошљавања, као и кроз сарадњу у писању ЛАП.

КЗМ сарађују и са невладиним организацијама, и то није случај само код општина: Барајево, Сурчин, Нови Кнежевац, Рековац, Србобран, Сремска Митровица, Владичин Хан и Житиште. Сарадња се одвија кроз заједничко спровођење пројеката, давање логистичке подршке приликом пројектних активности од стране НВО ка КЗМ као и кроз финансирање активности КЗМ од стране НВО.

Које услуге и сервисе су КЗМ развиле у последње 3 године у сарадњи са Институцијама од значаја за младе?

КЗМ младима у ЈЛС углавном нуде активности едукације и усавршавања, а најфреквентније активности које су наведене приликом анкетања се могу сумирати кроз следеће:

- Организација трибина у областима од културе до здравља;
- Медијски и културни садржаји за младе;
- Стручне праксе за младе;
- Обука за лакше запошљавање;
- Психолошко саветовање;
- Израда простора за физичко вежбање;
- Отварање вртића и школа;
- Промотивне кампање о нпр. безбедности у саобраћају;
- Остало.

КЗМ углавном сарађују са ЈЛС, Министарством омладине и спорта, МУП, НСЗ, локалним школама и факултетима, Црвеним крстом.

Постојање и рад Савета за младе

У 56% од 84 испитане ЈЛС постоји Савет за младе. Оно што представља проблем јесте да постоје ЈЛС у којима млади нису или су само формално укључени у рад овог тела, и такви примери су: Барајево, Босилеград и Деспотовац. Највећи проблем у раду Савета за младе, када он уопште постоји у ЈЛС, јесте што он истински не функционише и то се види кроз састајање овог органа који се углавном не састаје или се састанци одржавају једном годишње. Позитивни примери рада овог органа су: Житиште, Шабац, Ниш, Краљево и Обреновац.

О капацитетима КЗМ за надгледање средстава која додељују и укључености младих

Само половина КЗМ води статистику о томе колики је обухват младих на основу програма и пројеката које финансирају, док 60% анкетираних КЗМ укључује младе приликом креирања пројеката које ће спроводити или финансирати. Само 39% КЗМ има механизме за надгледање средстава које додели.

Као се финансирају КЗМ и колики су им буџети?

Једна трећина КЗМ финансира своје услуге које нуди младима само кроз пројектно финансирање које је ограничено пројектом који траје, док 33 од испитане 84 има и програмску компоненту финансирања која омогућава финансирање које није временски ограничено и везано за пројекат. Код већине КЗМ основни извор финансирања су локални буџети, док само њих 8 као компоненту у финансирању имају средства европских фондова, и то су: Владичин Хан, Нови Пазар, Нова Варош, Лозница, Крагујевац, Кнић, Кикинда и Голубац. Средства од међународних донатора попут амбасада у свом буџету има свега 6 КЗМ. Добар пример у погледу финансирања представљају КЗМ из Ивањице, Нове Вароши и Пријепоља које преко 20% средстава прикупљају пријавама на конкурсе код међународних донатора.

2. УОЧЕНИ ПРИМЕРИ ДОБРЕ И ЛОШЕ ПРАКСЕ

Као примере лоше праксе издвојили бисмо: Барајево, Сурчин, Црну Траву и Деспотовац, Свака од ових ЈЛС се издваја у више параметара по непостојању основних норми функционисања КЗМ и омладинског рада, док ако би се морао изабрати најгори од примера лоше праксе то би била Црна Трава.

Као примери позитивне праксе издвајају се Нови Пазар, Ивањица и Лозница. Истраживачки закључак на основу кога су донесени ови закључци су основни параметри рада КЗМ у овим местима, али и услуге које пружају, као и начин финансирања КЗМ који је оријентисан у значајној мери на међународна средства

3. ПРЕПОРУКЕ О УНАПРЕЂЕЊУ РАДА КЗМ

1. Да постоји загарантован проценат буџета ЈЛС који се издваја за спровођење ЛАП за младе, од 2% до 3% буџета ЈЛС;
2. Да се успоставе КЗМ у свим ЈЛС у Републици Србији;
3. Да се израде ЛАП за младе у свим ЈЛС у Републици Србији, и да буду израђени у сарадњи са КЗМ и организацијама које се баве младима;
4. Да имају минимум једног стално запосленог у пуном радном времену који је и одговорно лице;
5. Да сви имају и унапреде сарадњу са НСЗ и НВО због спровођења програма који се односе на запошљавање, као и због учешћа на већем броју конкурса за финансирање активности кроз сарадњу са НВО;
6. Увести обавезан број младих у Советима за младе и начин тј. квоте по којима се бирају као и обавезно постојање овог органа;
7. Подизање транспарентности рада КЗМ кроз бољу статистику обухвата младих и механизме надгледања средстава које доделе;
8. Заговарати тежњу ка програмском финансирању КЗМ због смањења неизвесности њиховог рада и константности спровођења активности;
9. Успостављање боље комуникације између КЗМ и ЈЛС због решавања проблема који не захтевају велика финансијска средства, већ координацију (пример за ово је уступање просторија за рад и настанак КЗМ).

4. ПОЖЕЉНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЛОКАЛНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ ЗА МЛАДЕ И ОКРУЖЕЊА У КОМЕ ФУНКЦИОНИШЕ

1. Локална Канцеларија за младе постоји и функционише кроз редовно финансирања основних трошкова и активности из буџета ЈЛС;
2. ЛАП је донесен транспарентно и у томе су учествовали млади и организације које се баве младима са територије ЈЛС;
3. Издвајања из буџета за спровођење ЛАП нису мања од 1% од укупних буџетских расхода ЈЛС;
4. У КЗМ постоји најмање једна стално запослена особа, а у већим ЈЛС и градовима две до три стално запослене особе;
5. Постоје изграђени формални и неформални канали комуникације између стално запослених у КЗМ и представника ЈЛС и Националне службе за запошљавање;
6. Постоји Савет за младе и састаје се на редовној бази сваког квартала како би анализирао учињено у претходном кварталу;
7. КЗМ се финансирају из више извора, а највећи број пројеката је делом финансиран од стране међународних фондова и донатора, делом из буџета ЈЛС;
8. Запослени у КЗМ су обучени за писање пројеката на домаћим и међународним конкурсима;
9. Запослени у КЗМ су у редовној комуникацији са младима и редовно организују догађаје на којима добијају информације о потребама и врсти услуга које би требало да пруже младима у ЈЛС;

**III ПОГЛАВЉЕ:
РАД ОМЛАДИНСКИХ
ОРГАНИЗАЦИЈА НА
ЛОКАЛУ**

1. О РАДУ ОМЛАДИНСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

Колико је омладинских организација одговорило?

Кроз анкету која је достављена свим омладинским организацијама на територији Републике Србије које су уписане у регистар Министарства омладине и спорта прикупљено је 125 јединствених одговора тј. 125 различитих организација је одговорило. Међутим, од пристиглих одговора 35% организација је из Новог Сада, а 30% њих је из Београда, што указује да узорак који је посматран никако није репрезентативан јер две трећине организација које су доставиле одговор долази из два највећа и најразвијенија града у Републици Србији. По броју пристиглих одговора далеко иза ова два града су Ниш са 7 организација које су попуниле упитник, Лесковац са 4 и Суботица са 3 анкетираних организације.

У складу са изнетим овај део анализе треба посматрати са посебном пажњом приликом тумачења података, а и сама анализа је по структури и закључцима прилагођена чињеници да се суочавамо са пристрасним узорком.

О Локалном акционом плану за младе

Од укупно 125 анкетираних организација њих 31 је рекла да ЛАП није донесен на транспарентан начин у коме су учествовали млади и омладинске организације. Овај податак не одудара умногоме од одговора које су дале КЗМ, јер су оне навеле да у око 20% ЈЛС се ЛАП не доноси кроз транспарентан процес. Као позитиван пример се издваја Нови Сад, где су 40 од 42 анкетираних организације сложне у томе да је ЛАП донесен транспарентно. За разлику од тога, у Београду нешто више од трећине испитаних организација рекло је да је процес био нетранспарентан. Такође, око 60% од испитаних омладинских организација није учествовало у доношењу ЛАП.

Представници омладинских организација који су учествовали у процесу доношења ЛАП су то радили кроз учешће у фокус групама, док су на другом и трећем месту активности кроз припрему анализа и спровођење упитника. Позитиван пример представља анкетираних организација из Пожаревца чија је представница била председник радне групе за израду ЛАП.

О сарадњи омладинских организација са институцијама од значаја

Готово све омладинске организације наводе да имају сарадњу са институцијама од значаја за младе попут школа, центара за социјални рад, полиције, итд.

Међутим, када се анализирају изабране институције попут Националне службе за запошљавање (НСЗ) само 39 од 125 анкетираних сарађује са НСЗ и то кроз пројекте и активности који се углавном односе на подизање запошљивости младих. Омладинске организације које сарађују са НСЗ нису само везане за Београд и Нови Сад, већ има позитивних примера широм Србије.

Када се посматра сарадња КЗМ са омладинским организацијама, 80 од испитаних 125, што представља 65% анкетираних каже да постоји сарадња. Међутим када се затражи опис сарадње, анкетирани одговарају да та сарадња није тако блиска, и да се односи заснивају на додели средстава од КЗМ, партнерству на пројектима или неким сервисним радњама попут обезбеђивања простора или промоције. Посебно се издваја Град Нови Сад где 33 од анкетираних 44 организације оцењују да постоји сарадња КЗМ и омладинских организација и то по основу широког спектра активности.

Услуге и активности које су омладинске организације развиле уз помоћ институција од значаја у последње три године могу се разврстати углавном у следеће категорије:

- Подизање запошљивости младих;
- Неформално образовање;
- Подршка злостављаним особама;
- Каријерно вођење;
- Мобилност ученика и студената;
- Еколошки пројекти и предузетништво;
- Настанак пословних инкубатора;
- Културни програми и садржаји.

Услуге и активности које су омладинске организације директно уз помоћ Канцеларија за младе развиле у последње три године могу се разврстати углавном у следеће категорије:

- Израда стратегија за младе;
- Организација догађаја;
- Културни догађаји.

Омладинске организације о Савету за младе

На питање о раду и структури Савета за младе пристигли су одговори организација из 14 различитих ЈЛС: Нови Сад, Крушевац, Ниш, Бечеј, Београд, Апатин, Панчево, Сремска Митровица, Зајечар, Крагујевац, Оџаци, Краљево, Пријепоље и Вршац.

Како је из неких од поменутих ЈЛС анкетирана само по једна омладинска организација фокус ће бити на анализи ЈЛС где постоји више одговора у сврху објективније слике о функционисању Савета за младе, и у овом случају ће то бити Ниш (као пример лоше праксе) и Нови Сад (као пример позитивне праксе).

Нишке омладинске организације се у негативном контексту изражавају о Савету за младе у свом граду. Кажу да млади нису укључени у њега и да су чланови бирани нетранспарентно, да се састаје једном годишње и да је потпуно нефункционалан.

У Новом Саду постоји Савет за младе Скупштине Града и Савет за младе градоначелника. Представници за младе су укључени у рад Савета за младе, али се у одговорима уочава да постоји група организација која је укључена и сарађује са оба Савета за младе у Новом Саду, и мања група анкетираних организација која није обавештена и укључена у рад ових тела.

О удруживању омладинских организација

Омладинске организације на локалу се углавном удружују око наступа на локалном и националном нивоу, и то је рекло око 80% њих које су одговориле на ово питање. За заједнички наступ на међународном нивоу или кроз заједничку платформу удружује се њих 60%. Позитиван пример удруживања локалних омладинских организација на свим нивоима су оне из Новог Сада.

У последње три године омладинске организације су младима на локалу нудиле програме едукација, затим предавања, помоћи при запошљавању и културно-забавни садржај.

Број корисника програма омладинских организација

Од 125 омладинских организација обухваћених упитником њих 78 је доставило одговор на питање колики је број учесника директно био укључен у њихове програме, остали или нису желели да одговоре или нису имали податке. Број особа који је директно учествовао на програмима у последње три године је износио око 286 хиљада, од тога 158 хиљада жена и 128 хиљада мушкараца. Издваја се 7 организација са много већим бројем корисника од осталих и долазе из Новог Сада и Београда, и то су: „Youth fest“, „Омладина Jazas“, „Европски омладински центар Војводине“, „Културни центар ЛАБ“, „Центар за омладински рад“ из Новог Сада; и „Унија средњошколаца Србије“ и „Нова идеја“ из Београда. Поменуте омладинске организације су услужиле половину од укупног броја корисника програма за младе, и посматрано без њих просечан број корисника до којих су дошле анкетирани организације са 5,5 хиљада се смањује на око 2,2 хиљаде.

Како се финансирају омладинске организације и колики су им буџети

Највећи број омладинских организација, њих 69 од 125 анкетираних, своје програме и пројекте финансира углавном пројектно што је временски ограничено, док само 8 њих програмски финансира пројекте, што значи да нису временски ограничени. У 22 организације се комбинацијом пројектног и програмског финансирања одвија рад, а број организација које живе од сопствених прихода (чланарине, продаја услуга, итд) је 26 до 125 анкетираних.

Приходе из буџета имају 74 организације, и ти приходи износе у просеку 31% од укупног буџета организације. Приходе из Републичког или Покрајинског буџета има 57 организација, и то је у њиховом случају у просеку чинило 28% од буџета. Оних које примају средства од међународних донатора је било 48, и њима су та средства чинила 60% буџета.

Буџети 94 омладинске организације, које су се изјасниле о величини буџета од укупно 125 анкетираних, су равномерно распоређени по категоријама које су истраживачки претпостављене.

Када се расписују јавни конкурси ЈЛС и који буџетски корисници додељују средства?

На основу одговора 94 од 125 анкетираних омладинских организација, закључује се да се конкурси углавном објављују у првој половини године, тачније у 80% случајева су се тако изјасниле локалне омладинске организације (45% у првом и 34% у другом кварталу).

Трећи квартал је навело 16% организација, а 5% четврти квартал. Објављивање конкурса у првој половини године је важно због остављања довољно времена организацијама да имплементирају пројекте за које су добиле финансирање на квалитетан начин, док је добијање средстава у четвртом кварталу врло упитно са становишта спровођења активности пројекта које се усмере на младе. У овом погледу је као лоше примере праксе потребно навести Пријеполје и Чајетину.

Буџетски корисници који издвајају средства за младе у посматраним ЈЛС могу се разврстати углавном у следеће категорије:

- Градске управе или секретаријати за спорт/културу;
- Јавна предузећа;
- КЗМ;
- НСЗ;
- Културни центри.

Да ли постоје неискоришћени ресурси у ЈЛС који би били коришћени за програме усмерене ка младима?

У око 90% пристиглих одговора анкетираних омладинских организација се слажу да постоје просторни, људски, организациони и институционални ресурси који би могли бити коришћени за развој програма усмерених ка младима.

Омладинских организација које наводе да постоје ресурси у ЈЛС који се могу активирати у сврху програма усмерених ка младима те ресурсе разврставају углавном у следеће категорије:

- Пословни простор или простор за спровођење пројеката (најчешћи одговор);
- Дељење информација са омладинским организацијама;
- Људски и организациони капацитети;
- Техничка опрема и намештај.

2. УЧЕНИ ПРИМЕРИ ДОБРЕ И ЛОШЕ ПРАКСЕ

Као примере лоше праксе издвојили бисмо Град Врање. Подаци из анкете говоре да у Врању у доношењу ЛАП нису учествовали млади, да не постоји сарадња омладинских организација са институцијама од значаја и НСЗ. Такође, од 2016. у Граду Врању анкетирана организација не учествује у организовању активности везаних за младе. Још једном би требало нагласити да све закључке из овог дела анализе треба узети са резервом, јер узорак није репрезентативан као у претходна два поглавља. Такође, према прикупљеним подацима у највећем броју ЈЛС постоје карактеристике које те ЈЛС сврставају у примере лоше праксе.

Као позитиван пример омладинског организовања издваја се Град Нови Сад. Нови Сад је био омладинска престоница Европе, универзитетски је центар и други највећи град у Републици Србији, што утиче позитивно на квалитет омладинског организовања. Сам број анкетираних организација из овог града говори о снази омладинског сектора у њему. Ипак, узимање Новог Сада као модела који би требало пренети на остале ЈЛС у Србији је упитно из разлога непостојања претпоставки за тако нешто услед специфичних демографских, економских и друштвених околности развоја омладинског сектора у овом граду.

3. ПРЕПОРУКЕ О УНАПРЕЂЕЊУ РАДА ОМЛАДИНСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

1. Успоставити обавезно учешће представника омладинских организација у доношењу ЛАП са натполовичним бројем гласова;
2. Подстицати сарадњу локалних институција од значаја са омладинским организацијама, посебно са НСЗ и КЗМ;
3. Укључити омладинске организације у рад Савета за младе који би се састајао квартално;
4. Подстицати удруживање омладинских организација на локалу кроз јавне конкурсе који захтевају партнерства, и одређен број бодова приликом рангирања на основу претходно развијених услуга за младе;
5. Подстицати програмско финансирање у обиму до 40% средстава буџета организације, и подстицати суфинансирање пројеката како би омладинске организације пронашле друге изворе финансирање сем оних из буџета ЈЛС;
6. Дати смернице ЈЛС да морају објавити јавне конкурсе за омладинске организације у првој половини године;
7. Дати смернице ЈЛС да у сарадњи са локалним омладинским организацијама утврде које постојеће капацитете им могу уступити без новчане накнаде како би спроводиле програме посвећене младима.

4. ПОЖЕЉНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЛОКАЛНЕ ОМЛАДИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ЛОКАЛНОГ ОРГАНИЗОВАЊА

1. Локалне омладинске организације имају заједничку локалну платформу кроз коју делегирају своје представнике у Савет за младе и друга тела и институције које се баве младима;
2. Савет за младе се састаје минимум једном квартално и чине га представници омладинских организација, представници ЈЛС и представници институција од значаја са посебним значајем као и представници привреде и НСЗ;
3. Постоји КЗМ и сарађује са омладинским организацијама и помаже њихово удруживање;
4. ЈЛС расписује јавне конкурсе за финансирање омладинског сектора у првом кварталу године;
5. Омладинске организације се финансирају и програмски и пројектно;
6. Удружују се ради наступа на националним и међународним конкурсима, и ти приходи чине око 50% буџета просечне организације на локалу;
7. ЈЛС обезбеђује заједничке ресурсе попут простора или учионица за омладинске организације и све имају приступ тим ресурсима;
8. Омладинске организације спроводе редовне анкете о потребама младих, а развијена је и национална платформа где млади исказују своје преференције према жељеним програмима за младе.

Ова анализа је реализована у оквиру програма за Србију
Вестминстерске фондације за демократију (WFD), а
израдио ју је тим Института за развој и иновације – ИРИ.

септембар 2021.

 Funded by
UK Government

Western Balkans
Democracy Initiative

